

ОСОБЕНОСТИ ПРИ ИЗПОЛЗВАНЕТО НА ИЗКУСТВЕНИЯ ИНТЕЛЕКТ В ПУБЛИЧНОТО УПРАВЛЕНИЕ. ПРИНЦИПИ И ЦЕННОСТИ

Гл. ас. д-р, Албена Иванова, катедра „Публичноправни науки“, Правно-исторически факултет, ЮЗУ „Неофит Рилски“, електронна поща: lexa777@abv.bg

Резюме: Приемането на цифрови технологии за подкрепа или автоматизация на вземането на решения в публичния сектор предполага поемане на организационен риск, свързан с отрицателни ефекти, които могат да доведат до опорочаването на процеса на вземане на решения. За това при разработването на системите на изкуствен интелект в публичното управление са изключително важни ценностите и принципите, които се спазват при тяхното създаване. Настоящият доклад има за цел да направи критичен анализ на механизмите и проблемните моменти при цифровизацията на вземане на решения от публичния сектор, както и правото (и задължението) за добро управление, с което той следва да се справи, като използва технологичните средства създадени при спазването на принципите за прозрачност, зачитане на върховенството на закона, правата на човека, демократичните и ориентирани към човека ценности през целия жизнен цикъл на ИИ системата при нейното използване.

Ключови думи: Изкуствен интелект, публична администрация, принципи на прилагане, ценности

FEATURES OF USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN PUBLIC ADMINISTRATION. PRINCIPLES AND VALUES

Chief Assist. Albena Ivanova, PhD, Department of Public Law Sciences, Faculty of Law and History, South-West University “Neofit Rilski”, e-mail: lexa777@abv.bg

Abstract: Adopting digital technologies to support or automate decision-making in the public sector involves organizational risks associated with negative effects that can compromise the decision-making process. Therefore, the values and principles observed during the development of artificial intelligence systems in public administration are extremely important. This report aims to critically analyze the mechanisms and problem areas in the digitalization of public sector decision-making, as well as the right (and obligation) for good governance, which it should address, using technological means created while adhering to the principles of transparency, respect for the rule of law, human rights, democratic and human-oriented values throughout the entire life cycle of the AI system during its use.

Keywords: Artificial intelligence, public administration, principles of implementation, values

Въведение

Публичните органи автоматизират своите процеси на вземане на решения в почти всички области на живота. Трансформацията на публичната администрация в цифрова извежда на челно място проблемите, свързани с начините на използване на технологичните иновации и тяхното прилагане чрез компютърно базирани процедури,

така че да не се нарушават правата на адресатите на конкретните административни решения. След известно забавяне и анализ на критичните коментари, свързани с тази проблематика, на европейско ниво беше разработена правна рамка по основните въпроси относно използването на изкуствения интелект. Законодателният акт за изкуствения интелект (ЗАИИ)¹ и Рамковата конвенция за изкуствения интелект на Съвета на Европа² са в центъра на новосъздаденото европейско законодателство за използването на изкуствения интелект(ИИ) във всички сфери на политическия, икономическия, научния, културния и социалния живот на обществото. Европейският подход към дигитализацията се основава на създаването на сигурна, справедлива и иновативна дигитална среда, в която технологиите да служат на хората и да се спазват основните права. Главните приоритети са защитата на данните, справедливите дигитални пазари и развитието на цифрови умения, като се поставя акцент върху устойчивото и етично развитие на новите технологии. Стратегията „Европа, подготвена за цифровата ера“ е в основата на усилията за адаптиране на дигитализацията³. ЗАИИ и Рамковата конвенция имат сходни цели, различията в техния обхват и специфичните им акценти създават както предизвикателства, така и възможности за тяхното интегрирано прилагане.

Правната уредба в ЗАИИ акцентира на оценката на въздействието върху основните права, предвид динамиката и разнообразието на системите за ИИ. Рамковата конвенция за изкуствения интелект на Съвета на Европа (РКИИ) обхваща не само държавите членки на ЕС, но и други държави, които членуват в Съвета на Европа, като създава по-широка платформа за универсални стандарти и съгласувани практики. Това увеличава перспективите за укрепване принципите на демокрация, защита на основните права и върховенството на закона и е израз на стремежа към постигането на целта да се гарантират етични стандарти в целия Европейски регион, независимо от икономическия фокус на всяка държава. За разлика от ЗАИИ, който е насочен към пазара на ЕС, Конвенцията се фокусира върху правата на човека и демократичните принципи на глобално ниво⁴.

Модернизацията на публичния сектор отдавна е на първо място в политическия дневен ред на публичното управление по света. Централен за концепцията за

¹ Регламент (ЕС) 2024/1689 на Европейския парламент и на Съвета от 13 юни 2024 година за установяване на хармонизирани правила относно изкуствения интелект <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32024R1689>

² Council of Europe Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law <https://rm.coe.int/1680afae3c>

³ Европа, подготвена за цифровата ера. Предоставяне на възможности на хората чрез ново поколение технологии https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age_bg

⁴ Иванова А., Павлов Г. Изкуственият интелект в новата европейска уредба и дигитализацията на публичната администрация в контекста на правото на добра администрация, ел.сп.“ Право, Политика, Администрация“, том 11, бр.2, 2024г., с.52-66, <https://lpajournal.swu.bg/wp-content/uploads/2024/12/Chief-Assist.-Prof.-Albena-Ivanova-PhD.-summary-BG.pdf>

модернизация е процесът на цифрова трансформация на публичната администрация⁵. Бързото развитие на новите технологии се отрази на взаимодействието между нея и гражданите, като последните престанаха да бъдат „обикновени“ получатели на услуги и се превърнаха в по-активни участници в отношенията си с правителствата на различни нива.⁶ Цифровото управление принадлежи към подгрупа от иновации на процеси, които могат да бъдат посочени като иновации на технологични процеси, които са насочени към създаване или използване на нови технологии „в организация за предоставяне на услуги на потребители и граждани“⁷. Но какви са проблемните моменти при автоматизираното вземане на решения?

Изложение

Институциите (европейски и национални) автоматизират своите процеси на вземане на решения в данъчното облагане, социалното осигуряване, имиграцията и в много други области. Споровете в доктрината по отношение на цифровата публична администрация се концентрират върху сложността как технологичните иновации да бъдат въведени в автоматизираните процедури, така че да не се породят съмнения относно способността на регулаторните действия, синхронизирани със скоростта трансформиращото въздействие на цифровизацията. Изкуственият интелект носи абстрактното обещание за по-ефективна, адаптивна, персонализирана и по-справедлива публична администрация.⁸ Държавите експериментират с ИИ технология, като търсят по-рационализирани и ефективни цифрови правителствени и обществени услуги.⁹ Автоматизираното вземане на решения в публичния сектор изисква адаптация на съществуващите правни рамки и по-специално преразглеждане на задълженията, произтичащи от правото на добра администрация.¹⁰

⁵ Terlizzi A. The Digitalization of the Public Sector: A Systematic Literature Review, April 2021 The Italian Journal of Public Policy 16 (1):5-38 DOI:10.1483/100372, https://www.researchgate.net/publication/351069477_The_Digitalization_of_the_Public_Sector_A_Systematic_Literature_Review

⁶ Вж. бел.6 Terlizzi A., цит.сър.

⁷ De Vries, H., Bekkers, V., & Tummers, L. (2016). Innovation in the Public Sector: A Systematic Review and Future Research Agenda. Public Administration, 94, 146-166. <https://doi.org/10.1111/padm.12209> see also Cheshmedzhieva M. The Right to Good Administration, American International Journal of Contemporary Research Vol. 4, No. 8; August 2014.

⁸ Esko T., R.Koulu, Imaginaries of better administration: Renegotiating the relationship between citizens and digital public power, Big Data & Society, <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/20539517231164113>

⁹ OECD AI Principles overview <https://oecd.ai/en/ai-principle>

¹⁰ Член 41 от Хартата на основните права на ЕС, озаглавен „Правото на добра администрация“, включва няколко специфични административноправни принципи и общи административни стандарти на поведение. Както е посочено в ал. 1, доброто управление се основава на принципите на безпристрастност, справедливост и разумен срок.

Обаче правото на добро управление, очертано от Хартата на основните права на ЕС(чл.41 и сл.), в условията на дигитализирана администрация е свързано с някои предизвикателства, като например това, че не всички граждани имат необходимите знания или ресурси, за да се възползват от услуги, предоставяни по електронен път, особено когато става въпрос за сложни административни процедури. Прилагането на правото на добра администрация се свързва и с индивидуален подход за защита на интересите на тези, които получават резултата от административното вземане на решения. Доколкото този индивидуален подход е уместен и ще се запази по отношение вземането на правилни решения в условията на цифровизирана администрация, в която функционират и технико-организационни решения, приети в подготовката за вземане на конкретните решения, като те не подлежат на самостоятелно оспорване, е ключов проблем.

Съществуващият сега/досега режим се е развил в контекста на „изключително човешко“ вземане на решения, което по определение е сериозно ограничено, както от количеството използвана информация, която може да бъде обработена, така и от скоростта, с която могат да бъдат вземани и изпълнявани самите решения. В този смисъл неизбежният по-бавен темп на административното вземане на решения между започването на административна процедура и приемането на съответното решение създава пространство (и време) за упражняване на индивидуални права. Това обаче в голяма степен намалява интензитета на работа на администрацията и ограничава броя на решенията, които тя взема. Извън съмнение е, че стандартизацията на административните процеси и увеличеният обем и възможности за обработка на информация и комуникационните технологии доведоха до ускоряване на процесите на вземане на решения, но подходите, основаващи се на данни, както и приемането на алгоритми, включително ИИ, за подкрепа или автоматизация на вземането на решения, не станаха обичайни в доста случаи. Почти няма ограничения върху обема на индивидуалните решения, които могат да бъдат взети чрез сътрудничество между човек и машина, или чрез пълна автоматизация. След като данните са избрани, събрани и структурирани, и след като алгоритъмът е избран, почти няма забавяне между началото на цифровизирания процес на вземане на решения и генерирането на съответния алгоритмичен изход (решение). Това прави повечето специфични права или много трудни за внедряване, или до голяма степен неуместни, тъй като вземането на решения до голяма степен става фактическа реалност.¹¹

¹¹Sanchez-Graells A. Resh (AI) ping Good Administration: Addressing the Mass Effects of Public Sector Digitalisation, Laws 2024, 13(1),9, M.D.P.I., <https://www.mdpi.com/2075-471X/13/1/9>

От друга страна, органите на управление понякога действат забавено или в недостатъчна степен прозрачно при прилагането на правото на добро управление. Резултат от такова поведение са масовите отрицателни ефекти, генерирани от вземането на решения, подкрепени или автоматизирани чрез цифрови технологии и по този начин представляват най-отличителната черта и най-решаващото предизвикателство за адаптирането на добрите административни задължения в новите условия на цифровото публично управление.¹² Примери за такива масови ефекти чрез прилагането на дефектни или дискриминационни алгоритми от публичния сектор показват, че те могат да нанесат огромна вреда върху живота в обществото. Доказателства за това са скандалът с пощенските служби на Обединеното кралство, по отношение на софтуера Horizon¹³ или в също така скандалното внедряване на системата за откриване на измами с цифрови социални помощи (System Risk Indication, SyRI) в Нидерландия¹⁴, както и някои други подобни ситуации. Тези случаи показват как силно автоматизирани и управлявани от данни механизми за скрининг, внедрени на ниво население, генерират изключително вредни нива на масови ефекти и колко трудно е за хората да получат адекватна защита и обезщетение. Освен това има допълнителни начини, по които ИИ може да опорочи индивидуализацията на вземането на решения. Системите с изкуствен интелект може да обобщават и обработват случаи по партии, вместо да ги разглеждат индивидуално, или процесите на самообучение могат да гарантират, че бъдещите решения са повлияни от минали¹⁵. Тази липса на индивидуално внимание може да бъде проблематична, дори ако масираните резултати не са систематично вредни и може да има допълнителни

¹² Вж. бел. 11, Sanchez-Graells A., цит. съч.

¹³ Marshall P., Scandal at the Post Office: The Intersection of law, ethics and politics, DOI: 10.14296/deeslr.v19i0.5395, 2022, ReasearchGate https://www.researchgate.net/publication/365296298_Scandal_at_the_Post_Office_The_Intersection_of_law_ethics_and_politics В статията авторът посочва, че скандалът с пощенската служба в Обединеното кралство е вероятно най-мощната съдебна грешка в английската правна история, която е резултат от редица взаимосвързани фактори. Те включват: правната презумпция, че компютрите са надеждни; нежеланието и неспособността на съдиите да разпоредят подходящо и необходимо разкриване на документи от пощенската служба, когато това е необходимо, за да се гарантира справедливост на съдебния процес; неетичното поведение на борда и ръководството на пощенската служба.

Скандалът с британските пощи, наричан още скандалът Horizon IT, включва преследването от страна на пощите на хиляди невинни началници на пощи за очевидни финансови дефицити, причинени от грешки в Horizon, счетоводна софтуерна система, разработена от Fujitsu. Между 1999 и 2015 г. над 900 началници на пощи са осъдени за кражба, измама и фалшиво счетоводство въз основа на погрешни данни на Horizon. Съдебните дела, наказателните присъди, лишаването от свобода, загубата на препитание и домове, дълговете и фалитите доведоха до стрес, болести, разпад на семейства и поне четири самоубийства.

¹⁴ Fenger M., R. Simonse, The implosion of the Dutch surveillance welfare state First published: 07 January 2024, <https://doi.org/10.1111/spol.12998> В статията авторите разглеждат неправомерното получаване на помощи за деца, които холандските данъчни органи, включително и поради използването на самообучаващ се алгоритъм за идентифициране на рискови профили с цел откриване на случаи на измами с помощи за грижи за деца. Двойното гражданство и ниските доходи били определени като основни рискови фактори, което се е отчело като дискриминационен подход от някои обществени организации и от съдилищата.

¹⁵ Binns, Reuben. 2021. Analogies and Disanalogies Between Machine-Driven and Human-Driven Legal Judgement. Computational and Text-Driven Law 1: 1–12.

(ненаблюдаеми) нарушения на съществуващите гаранции при задълженията за добра администрация.

В публичната администрация интересът към цифровите технологии насочи изследванията към промяна на ценностите и идеалите.¹⁶ Административните ценности са преплетени с правни правила и структури, но те не могат да бъдат сведени едни до други.¹⁷

Основната линия на административното вземане на решения е свързана с действащите области на правото и политиката. Но в известен смисъл тя е и нещо повече, доколкото представлява критичната справедлива връзка между управлението и обществото, с дълбоки последствия върху живота на индивидите, обществения живот и икономиката. Методите на вземане на решения се променят бързо поради разширяващото се използване на цифрови технологии в рамките на правителството. Това представлява съществено предизвикателство за основната идея за процедурна честност в тази сфера, гаранция, че независимо от резултата от процеса на вземане на решения, човек трябва да бъде третиран по процедурно справедлив начин.¹⁸

Един от настоящите проблеми с автоматизираните системи за откриване на измами е липсата на прозрачност. От една, страна хората често не знаят, че е използван автоматизиран инструмент при вземането на решение за тяхното проучване. От друга страна, те обикновено не са информирани за критериите за вземане на решения, входните променливи или рисковите индикатори, използвани от системата, за да ги избере. Без тази прозрачност няма балансиран начин да се оцени дали използваните критерии за вземане на решение са точни, уместни, дискриминационни или причинно-следствени. Има различни причини, поради които правителствата не желаят да предоставят информация за алгоритмичните инструменти, които използват, включително поради съображения за търговска или друга поверителност. Сред основните причини за неосветляването на информация за тези инструменти е, че разкриването ще позволи на лошите участници да „играят“ в системата, като манипулират отговорите или профилите на получателите на услуги, за да достигнат незаконно благоприятен изход. Опитът вече показва, че прилагането на дефектни или дискриминационни алгоритми от публичния

¹⁶ Bannister F., Connolly R., ICT, public values and transformative government: A framework and programme for research, Government Information Quarterly Volume 31, Issue 1, January 2014, Pages 119-128 <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0740624X13001184>

¹⁷ Вж. бел.8, Esko T., R.Koulu, цит.съч.

¹⁸ Meers J, Halliday S., and Tomlinson J, 28: Why we need to rethink procedural fairness for the digital age and how we should do it, Category: Chapter, Published: 05 Dec 2023, P: 468–482.

сектор може да генерира огромна вреда, осуетявайки живота и възможностите на много граждани и често най-уязвимите групи¹⁹.

Прозрачността е само един от принципите, които следва да се спазват при използването на изкуствения интелект, особено при цифровата трансформация на администрацията. Прозрачността означава да се даде възможност да бъде разбрано как дадена система с ИИ е разработена, обучена, работи и е внедрена в съответната област на приложение, така че потребителите да могат да правят по-информиран избор²⁰. Прозрачността се отнася и до способността да се предоставя смислена информация и яснота относно това каква информация се предоставя и защо. Другите по-важни принципи са спазването на правата на човека и демократичните ценности, включително справедливост и поверителност, отчетност и ефективност.

Системите с изкуствен интелект следва да отчитат, както вече беше посочено, съображения като поверителност, прозрачност, пристрастия и други. Много случаи и изследвания по тези и свързани с тях въпроси доведоха до различни документи, които препоръчват множество принципи за използването на ИИ. Такива рамки от принципи са с различна степен на сложност, въпреки че често съвпадат и показват известна степен на конвергенция. Въпреки това, както понятията, така и съдържанието на принципите могат да варират значително, по-специално поради многостранното тълкуване на определени термини (включително самия „ИИ“), а също и поради пропуски и вътрешни противоречия в отделните рамки.²¹ Концептуалните и процедурни различия в наборите от принципи разкриват несигурност относно това кои етични принципи трябва да имат приоритет и как трябва да се разрешават конфликтите между тях — например поверителност срещу създаване на по-големи набори от данни, за да се елиминират пристрастията в ИИ, избягване на вреда срещу приемане на известна степен на вреда, съчетаване на частния интерес с обществения интерес.²²

Важно място сред принципите при създаването и използването на ИИ заема този за пропорционалност. Този принцип не е бил изрично разглеждан в етиката на ИИ, но е общопризнат в правото. Въпреки, че принципите следва да се спазват и са значими сами

¹⁹ Sinclair, Alexandra J. 2023. A Tale of Two Systems: An Account of Transparency Deficits in the Use of Machine Learning Algorithms to Detect Benefit Fraud in the UK and The Netherlands. The Digital Constitutionalist. Available online: <https://digi-con.org/a-tale-of-two-systems-an-account-of-transparency-deficits-in-the-use-of-machine-learning-algorithms-to-detect-benefit-fraud-in-the-uk-and-the-netherlands/>

²⁰ OECD AI Principles Transparency and explainability (Principle 1.3), <https://oecd.ai/en/dashboards/ai-principles/P7>.

²¹ Karliuk M, Proportionality principle for the ethics of artificial intelligence Commentary Published: 06 October 2022 Volume 3, pages 985–990, (2023) <https://link.springer.com/article/10.1007/s43681-022-00220-1>.

²² Jobin, A., Ienca, M. & Vayena, E.: The global landscape of AI ethics guidelines. Nat. Mach. Intell. 1, 389–399 (2019).

по себе си, в практически контекст може да има неизбежни напрежения между тях.²³ Те понякога водят до компромиси, изискващи трудни решения относно даването на приоритет на някои от тях, в зависимост от контекста на задачата, без да се минимизират други принципи в процеса. Принципът на пропорционалност и неговата рамка би могъл да помогне за справяне с някои от конфликтите между другите принципи. Принципът на пропорционалност е възможно да е средство за защита на индивидите от прекомерна употреба на публична власт²⁴. Ето защо той е особено насочен към човешките права, по-точно към тези от тях, които могат да бъдат ограничени за някаква достатъчно важна обществена цел. Неговата основна функция в това отношение е да осигури обосновка преди ограничаване на обхвата на дадено право, което изисква спазването на определени условия чрез ясно изразена връзка между средствата и целите. Такива условия по подобен начин включват тестовите за легитимност, пригодност, необходимост и балансиране²⁵. В този смисъл пропорционалността служи като „структурно ръководство“, което позволява на вземащите решения да стигнат до морално оправдано решение²⁶ и подобни съображения могат да бъдат приложени към системите с изкуствен интелект и пропорционалността може да играе важна роля в етиката на неговото използване.

Публичните органи трябва да зачитат върховенството на закона, правата на човека, демократичните и ориентирани към човека ценности през целия жизнен цикъл на ИИ системата при нейното използване. При създаването на ИИ системите следва да се разработят механизми, които при използването им да включват възможността за спазване на недискриминация и равенство, свобода, достойнство, автономия на индивидите, неприкосновеност на личния живот и защита на данните, правата на потребителите, справедливост, включително социална и търговска, международно признати трудови права и други права и свободи, защитени от приложимото европейско и международно право. Това е свързано и със справяне с дезинформацията, усиlena от ИИ, като същевременно се спазва свободата на изразяване.²⁷

²³ Например, като цяло е вярно, че алгоритъм за машинно обучение, базиран на данни е още по-точен и релевантен, ако входните данни са прецизни и обширни, което води до потенциално намаляване на пристрастията. Това обаче в определен момент може да влезе в конфликт със защитата на личните данни. В този случай има ясен конфликт между поверителността и използването на по-големи набори от данни за компенсиране на пристрастията на ИИ.

²⁴ Harvey, D.: Federal Proportionality Review in EU Law: Whose Rights Are They Anyway? 89 Nordic Journal of International Law 303 (2020).

²⁵ Sweet, A. S., Mathews, J., Sweet, A. S. & Mathews, J.: Constitutions, Rights, and Judicial Power. In: Proportionality Balancing and Constitutional Governance, doi:10.1093/oso/9780198841395.003.0001 (2019).

²⁶ Möller, K.: “Balancing as Reasoning” and the Problems of Legally Unaided Adjudication: A Rejoinder to Francisco Urbina. 12 International Journal of Constitutional Law 222, p. 222 (2014).

²⁷ OECD AI principles Human rights and democratic values, including fairness and privacy <https://www.oecd.org/en/topics/ai-principles.html>, see also Белова Г. Още веднъж за правата на човека, сп. Международна политика, XIV/2018, Issue No: 1-2, Page Range: 141-207, Language: Bulgarian.

Някои приложения или употреби на системи с изкуствен интелект имат последици за правата на човека (както са определени във Всеобщата декларация за правата на човека)²⁸ и ценностите, насочени към човека, могат да бъдат умишлено или случайно нарушени. Въпросът за ценностите е ключов, тъй като те изразяват основни цели и мотивации, които са по-трайни и по-дълбоко вкоренени от първоначалните цели на проекта за създаването на система за ИИ. Той е преплетен с проблемите, свързани с принципите за прилагане на ИИ. При дефинирането на понятието „ценности“ в публичния сектор е важен контекстът, в който думата се използва.²⁹ Също така относно определянето на „ценности“ следва да се отбележи, че има дебат за точното значение на трите думи: ценности, етика и принципи. Макар и като понятия те да са подобни, ценностите се свързват с правилни действия, етиката се занимава със същността на правилното и грешното (някои ценности могат да бъдат определени и като неправилни), а принципите са по-широко понятие.³⁰ Изучаването на ценностите, вградени в изработването на информационно-технологични проекти, е начин на залагане на по-висши цели от преките такива, независимо какво е записано в проектния документ за политически цели. Координирането на основните ценности на заинтересованите страни при разработването на дадена система за ИИ може да бъде важен път към прилагането на принципите при използването ѝ.³¹ Ценността представлява „стойността, полезността или важността на даден обект“.³² В контекста на електронното правителство ценностите се дефинират като начини на поведение, което ги прави значими и са в основата на всички форми на трансформация.³³ Те са свързани с това как информационните технологии облагодетелстват доброто управление или увеличават въздействието им. Те могат да бъдат характеризирани като технологични рамки³⁴. Управлението на електронното правителство е специализирана форма на публична администрация, тъй като включва и отговорността за внедряването на информационни технологии (ИТ).

²⁸ Всеобща декларация за правата на човека, приета и провъзгласена с резолюция 217 А (III) на Общото събрание на ООН от 10.12.1948 г.,

<https://www.ohchr.org/en/human-rights/universal-declaration/translations/bulgarian-balgarski>.

²⁹ Ценности в смисъл на правила, правилни действия, които трябва да бъдат направени, следвани, а не като нещо, което има особена значимост за някого, което също се определя като ценност.

³⁰ Вж. бел. 13, Bannister F., Connolly R., цит. съч., see also Hristova A., G. Georgieva, New Research and Technology Development: Some Legal and Ethical Issues, Kutafin law review. Vol 4, No 2 (2017), <https://doi.org/10.17803/2313-5395.2017.2.8.388-39>.

³¹ Rose J., J.S. Persson, L.T. Heeager & Z. Iran, Managing e-Government: value positions and relationships, Info Systems J (2015) 25, 531–571, doi: 10.1111/isj.12052, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/isj.12052?msocid=1a0c59ddbc236d330d7c4a3cbd856ccd>

³² Esteves, J. & Joseph, R. A comprehensive frame d.: C. (2008) London. work for the assessment of eGovernment projects. Government Information Quarterly, 25, 118–132.

³³ Вж. бел. 13, Bannister F., Connolly R., цит. съч.

³⁴ Orlikowski W., Gash, Information Systems Research Relevant Theory and Informed Practice Book © 2004, Chapter Making Sense of Technological Frames: Promise, Progress, and Potential, pp.473–491.

Публичните органи поемат различни отговорности за формулирането на ИТ политиката, развитието, внедряването на управление и администриране на ИТ системите, различните услуги, свързани с ИИ, взаимоотношенията с доставчици и свързаната с тях реорганизация и реализиране на ползите. В тези дейности ценностите са свързани и с разбирането на целите на електронното правителство и инициативите, които зависят от това за какво служат информационните технологии и как трябва да се използват т.е. определят се т.нар. технологични рамки. Поради това е важно да се насърчи „привеждането в съответствие на ценностите“ в системите за ИИ (т.е. тяхното проектиране с подходящи предпазни мерки), включително капацитет за човешка намеса и надзор, според контекста. Това привеждане в съответствие може да помогне да се гарантира, че поведението на системите защитава правата на човека и центрираните върху него ценности по време на работата на администрацията.

Заклучение

Когато се използва ИИ при вземането на решения, административните органи трябва да се ангажират с прозрачност и отговорно разкриване на информация относно системите с ИИ. За тази цел те трябва да предоставят смислена информация, подходяща за контекста и в съответствие с нивото на техника, за да се разберат начините, по които работят системите, включително техните възможности и ограничения. Важно е също така предоставянето на ясна и лесна за разбиране информация за източниците на данни/вход, фактори, процеси и/или логика, които са довели до прогнозата, съдържанието, препоръката или решението, за да се даде възможност на засегнатите от система с ИИ да разберат изхода, и това да позволи на тези, които са неблагоприятно засегнати от нея, да оспорват получения резултат.

Създаването на ИИ в сферата на публичното управление, изграден върху определени принципи и ценности би следвало да доведе до укрепването на общественото доверие в ИИ и да подкрепи използването му за защита на правата на човека и намаляване на дискриминацията или други несправедливи и/или неравни резултати. В този смисъл ценностите като професионализъм, ефективност, ангажираност на правителството към гражданското общество, включително при обслужването на гражданите, са в основата на внедряването на системите за ИИ в публичния сектор и формулирането и прилагането на принципите при тяхното използване. Ценностите и принципите при използването на ИИ създават една регулаторна правна рамка от устойчивостта, на която зависи доверието на обществото в електронното управление. До колко обаче тези принципи и ценности ще се спазват и в каква степен новата

европейска правна уредба за използването на изкуствения интелект ще допринесе за прилагането им при неговото създаване все още е въпрос в бъдеще време.

Библиография:

1. Белова Г. Още веднъж за правата на човека, сп. Международна политика, XIV/2018, Issue No: 1-2, Page Range: 141-207, Language: Bulgarian.
2. Всеобща декларация за правата на човека, приета и провъзгласена с резолюция 217 А (III) на Общото събрание на ООН от 10.12.1948 г. <https://www.ohchr.org/en/human-rights/universal-declaration/translations/bulgarian-balgarski> accessed on January 20, 2025.
3. Европа, подготвена за цифровата ера. Предоставяне на възможности на хората чрез ново поколение технологии https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age_bg (accessed on April 15, 2025).
4. Иванова А., Павлов Г. Изкуственият интелект в новата европейска уредба и цифровизацията на публичната администрация в контекста на правото на добра администрация, ел.сп. “Право, Политика, Администрация“, том 11, бр.2, 2024г., с.52-66, <https://lpajournal.swu.bg/wp-content/uploads/2024/12/Chief.-Assist.-Prof.-Albena-Ivanova-PhD.-summary-BG.pdf>.
5. Регламент (ЕС) 2024/1689 на Европейския парламент и на Съвета от 13 юни 2024 година за установяване на хармонизирани правила относно изкуствения интелект <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32024R1689>.
6. Bannister F., Connolly R., ICT, public values and transformative government: A framework and programme for research, Government Information Quarterly Volume 31, Issue 1, January 2014, Pages 119-128 <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0740624X13001184> (accessed on April 20, 2025).
7. Binns, Reuben. 2021. Analogies and Disanalogies Between Machine-Driven and Human-Driven Legal Judgement. Computational and Text-Driven Law 1: 1–12.
8. Cheshmedzhieva M. The Right to Good Administration, American International Journal of Contemporary Research Vol. 4, No. 8; August 2014.
9. De Vries, H., Bekkers, V., & Tummers, L. (2016). Innovation in the Public Sector: A Systematic Review and Future Research Agenda. Public Administration, 94, 146-166. <https://doi.org/10.1111/padm.12209> (accessed on April 20, 2025); see also
10. Esko T., R.Koulu, Imaginaries of better administration: Renegotiating the relationship between citizens and digital public power, Big Data & Society, <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/20539517231164113> (accessed on April 18, 2025)
11. Esteves, J. & Joseph, R. A comprehensive framework: C. (2008) London. work for the assessment of eGovernment projects. Government Information Quarterly, 25, 118–132.
12. Fenger M., R. Simonse, The implosion of the Dutch surveillance welfare state First published: 07 January 2024 , <https://doi.org/10.1111/spol.12998> (accessed on April 20, 2025).
13. Harvey, D.: Federal Proportionality Review in EU Law: Whose Rights Are They Anyway?’ 89 Nordic Journal of International Law 303 (2020).
14. Hristova A., G. Georgieva, New Research and Technology Development: Some Legal and Ethical Issues, Kutafin law review. Vol 4, No 2 (2017), <https://doi.org/10.17803/2313-5395.2017.2.8.388-34> (accessed on April 20, 2025).
15. Jobin, A., Ienca, M. & Vayena, E.: The global landscape of AI ethics guidelines. Nat. Mach. Intell. 1, 389–399 (2019).
16. Karliuk M, Proportionality principle for the ethics of artificial intelligence Commentary Published: 06 October 2022 Volume 3, pages 985–990, (2023) <https://link.springer.com/article/10.1007/s43681-022-00220-1> (accessed on April 20, 2025).

17. Marshall P., Scandal at the Post Office: The Intersection of law, ethics and politics, DOI: 10.14296/deeslr.v19i0.5395, 2022, ReasearchGate https://www.researchgate.net/publication/365296298_Scandal_at_the_Post_Office_The_Intersection_of_law_ethics_and_politics , (accessed on April 21, 2025).
18. Meers J, Halliday S., and Tomlinson J, 28: Why we need to rethink procedural fairness for the digital age and how we should do it, Category: Chapter, Published: 05 Dec 2023, P: 468–482
19. Möller, K.: “Balancing as Reasoning” and the Problems of Legally Unaided Adjudication: A Rejoinder to Francisco Urbina. 12 International Journal of Constitutional Law 222, p. 222 (2014).
20. OECD AI principles Human rights and democratic values, including fairness and privacy <https://www.oecd.org/en/topics/ai-principles.html>, (accessed on April 15, 2025);
21. OECD AI Principles Transparency and explainability (Principle 1.3, <https://oecd.ai/en/dashboards/ai-principles/P7>, (accessed on April 15, 2025).
22. Orlikowski W., Gash, Information Systems Research Relevant Theory and Informed Practice Book© 2004, Chapter Making Sense of Technological Frames: Promise, Progress, and Potential, pp.473-491.
23. Rose J.,J.S. Persson, L.T. Heeager& Z. Iran, Managing e-Government: value positions and relationships, Info Systems J (2015) 25, 531–571 , doi: 10.1111/isj.12052, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/isj.12052?msocid=1a0c59ddbc236d330d7c4a3cbd856ccd>, (accessed on April 18, 2025)
24. Sanchez-Graells A. Resh (AI) ping Good Administration: Addressing the Mass Effects of Public Sector Digitalisation, Laws 2024, 13(1),9, M.D.P.I., <https://www.mdpi.com/2075-471X/13/1/9>, (accessed on April 15, 2025).
25. Sinclair, Alexandra J. 2023. A Tale of Two Systems: An Account of Transparency Deficits in the Use of Machine Learning Algorithms to Detect Benefit Fraud in the UK and The Netherlands. The Digital Constitutionalist. Available online: <https://digi-con.org/a-tale-of-two-systems-an-account-of-transparency-deficits-in-the-use-of-machine-learning-algorithms-to-detect-benefit-fraud-in-the-uk-and-the-netherlands/> (accessed on April 18, 2025).
26. Sweet, A. S., Mathews, J., Sweet, A. S. & Mathews, J.: Constitutions, Rights, and Judicial Power. In: Proportionality Balancing and Constitutional Governance, doi:10.1093/oso/9780198841395.003.0001 (2019).
27. Terlizzi A. The Digitalization of the Public Sector: A Systematic Literature Review, April 2021The Italian Journal of Public Policy 16 (1):5-38 DOI:10.1483/100372, https://www.researchgate.net/publication/351069477_The_Digitalization_of_the_Public_Sector_A_Systematic_Literature_Review, (accessed on April 15, 2025).